

Bártl, Lukáš

Dějiny Klubu fotografů amatérů v Olomouci (1907–1950)

Opuscula historiae artium. 2017, vol. 66, iss. 1, pp. 60-73

ISSN 1211-7390 (print); ISSN 2336-4467 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/137482>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Dějiny Klubu fotografů amatérů v Olomouci (1907–1950)

Lukáš Bártl

This study deals with the history of the Olomouc Amateur Photography Club in terms of the phenomenon of the amateur home photography movement as a whole. By using the example of Olomouc, which is unique in both its long, diverse history and excellently preserved archive, the study attempts to document the primary activities of the amateur photographic movement and the problems that it faced over the course of the complex history of the first half of the 20th century. The study is based on archive materials of the Olomouc club, the estate of its long-term chairman Josef Kšíř, and various regional and national printed materials.

Key words: history of photography; amateur photography; amateur photography clubs; Czechoslovakia; Olomouc; first half of the 20th century

Mgr. Lukáš Bártl, Ph.D.,
Katedra dějin umění, Univerzita Palackého v Olomouci /
Department of Art History, Palacký University
e-mail: LukasBartl@seznam.cz

Ještě do nedávné doby patřila historie amatérského fotografického hnutí v českých zemích k jen velmi málo probádaným kapitolám domácích dějin umění.¹ Důvodů bylo jistě více. Ne vždy dobře dostupné archivní materiály a samotné fotografie, složité dějiny jednotlivých klubů, které byly navíc vždy zásadně ovlivněny „velkými“ dějinami a politickými událostmi v našem regionu, jež jsou samy o sobě více než komplikované. Pozornosti historiků umění ale fotografická produkce klubů unikala také pro svoji průměrnost; nacházíme jen málo osobností, které zároveň patřily k zásadním autorům určujícím vývoj fotografie v kontextu výtvarného umění. Přesto všechno je nepopiratelné, že pro dějiny fotografie jako takové mají kluby fotografů amatérů zásadní důležitost a že s fotografickou produkcí klubů přišla široká veřejnost prostřednictvím výstav a časopisů mnohem více do styku než například s výboji avantgardních autorů. Tvorba klubů měla tudíž širokou veřejnost mnohem větší dopad. Nejde ale pouze o vlastní fotografickou práci. Kluby fotografů amatérů zpestřovaly kulturní život měst mnoha dalšími způsoby: pořádáním výstav profesionálních autorů, přednáškami, výlety a spoluprací například na propagaci města či regionu.

Přemýšlíme-li o dějinách amatérského fotografického hnutí, musíme mít také na paměti specifika média oproti jiným amatérským výtvarným spolkům. V první řadě je fotografie médium technického rázu a lákala tak mnohé členy i z tohoto hlediska. Ovládnout dokonale techniku fotografie znamenalo v amatérských kruzích zcela jistě více jak polovinu cesty k všeobecnému uznání. S technickou stránkou fotografie úzce souvisí také finanční nákladnost „sportu fotografického“, jak bylo amatérské fotografování ve své době nazýváno. Sdružovat se a společně sdílet drahé ateliérové vybavení, fotoaparáty či temnou komoru byla pro mnohé autory jednoduše nutnost. A konečně, fotografování se v průběhu dějin klubů stalo skutečně masovou záležitostí a tomu odpovídal i obdivuhodně velký počet členů zde sdružených.

Přestože, jak již bylo řečeno, je bádání o této kapitole dějin fotografie v počátcích, vzniklo v nedávné době několik důležitých studií.² V případě olomouckého Klubu ale žádnou souhrnnou studii nenajdeme,³ přitom se z mnoha

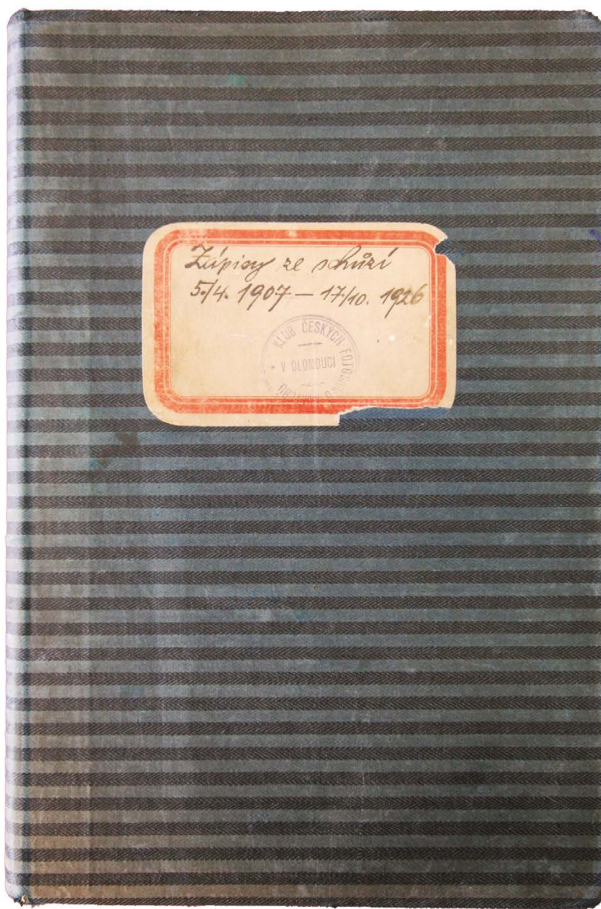
důvodů jedná o velmi důležitý klub, jehož dějiny a přesahy směrem k aktuálnímu výtvarnému umění či jeho vztah ke spolkovému životu a kulturnímu dění ve městě můžeme dobře zobecnit a poukázat tak na zajímavé aspekty amatérských klubů jako takových. Situace v Olomouci je o to vzácnější, že máme dochovány nejen pečlivě vedené kroniky Klubu,⁴ [obr. 1] ale také katalogy výstav, klubový časopis a řadu dalších materiálů, které si olomoucký Klub mohl vzhledem ke své velikosti a agilnosti členské základny, dovolit vydávat.⁵ Dochovala se rovněž pozůstalost dlouholetého předsedy Klubu, významného olomouckého občana a konzervátora památkové péče Josefa Kšíra (1892–1978), který si vedl pečlivé záznamy, či vytvářel archiv novinových textů, které se dotýkaly činnosti Klubu.⁶ To vše, společně s dlouhou historií Klubu, nám v Olomouci poskytuje unikátní možnost nahlédnout do fungování takového spolku, přemýšlení jeho členů, vztahů k ostatním klubům a široké veřejnosti. I proto se budu v textu zabývat také otázkami obecnějšího rázu, byť dochovaný materiál by umožňoval studium i takových podrobností, jako bylo například hospodaření Klubu.

Předkládaná studie naopak nemá ambici zabývat se podrobně fotografickou produkcí členů olomouckého Klubu. Něco takového by bylo nemožné pro nedostatek relevantního materiálu, ale i pro šíři členské základny. Obecně můžeme konstatovat, že produkce amatérských fotografických klubů byla v zásadě konzervativní. V případě Olomouce ale nechyběli ve třicátých letech 20. století v členské základně ani zastánci avantgardní tvorby a Klub tak patřil k těm progresivním v rámci tehdejšího Československa.

Počátky klubu

Klub fotografů amatérů v Olomouci byl založen již roku 1907 a stal se tak jedním z nejstarších v rámci současného území České republiky. „Založení klubu se uskutečnilo dne 5. dubna 1907 a předcházely mu schůzky přátel fotografie, kteří se sdružili v „Moravskou Uranii“. Činnost nového klubu byla ta, že členové se scházivali dosti často v Litovelské pivnici v I. patře v Riegrově tř. a od roku 1910 ve Smíčovské pivnici na Mořickém náměstí, aby si po přátelsku pohovořili o svém zamilovaném předmětu.“⁷ Tak vzpomínal v roce 1932 tehdejší předseda olomouckého Klubu Josef Kšír na jeho úplné začátky. U myšlenky založit v hanácké metropoli klub stálo několik lidí, tím nejdůležitějším byl Karel Dvořák (1859–1946). Dvořák je klíčovou osobností nejen pro vznik olomouckého klubu, ale též jednou ze zásadních postav amatérské fotografie přelomu 19. a 20. století.⁸ Povoláním drážní úředník měl fotografii za své velké hobby, a kam jej jeho práce přivedla, tam působil jako důležitý organizátor pro celou fotografickou komunitu. V roce 1889 tak stál u zrodu Klubu fotografů amatérů v Praze, vůbec prvního klubu v českých zemích. Později se stal jeho čestným členem, stejně tak jako

klubu v Přerově a dokonce celého Svazu československých klubů fotografů amatérů v Praze. Podílel se také na založení klubu v Lounech v roce 1921 a přispíval do nejlivnějšího periodika o fotografii první poloviny 20. století, totiž do *Fotografického obzoru*. Činnost Karla Dvořáka ale nebyla jen organizačního charakteru. Sám totiž naplňoval vrchovatě i další typickou roli klubů v rámci kulturního života daného města. Jednalo se o propojení fotografie s výkladem nejen fotografickým, ale řekněme i výkladem zaměřeným na určitou problematiku, třeba geografickou oblast, zachycenou fotografem. Pro pochopení, jak moc byla podobná činnost důležitá, nám mohou posloužit data z olomouckého katalogu vydaného u příležitosti jubilejní výstavy z roku 1932, [obr. 2] kde se dočteme, že jednu ze svých přednášek „Po stopách Jiráskova Bratrstva“, doprovázenou pochopitelně vlastními fotografiemi, přednesl Dvořák v neuvěřitelných třech stech sedmdesáti reprízách po nejrůznějších koutech Čech a Moravy.⁹ Za typické také můžeme označit, že čteme-li dobové texty o Karlu Dvořákově, je kromě výše zmíněné přednáškové činnosti také nezdůrazněna jeho technická

1 – Titulní strana první kroniky Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci, 5. 4. 1907 – 17. 10. 1926. Olomouc, Státní okresní archiv, Klub fotografů amatérů Olomouc, sign. M6-23

specializace. Zajímal se totiž o možnosti barevné fotografie (údajně pro jeho zájem o folklór a nutnost zaznamenat například barevnost krojů), měl zkušenosti postupně s kolorováním i technikou autochromu a asi největšího úspěchu pak dosáhl s technikou takzvaného uvachromu.

Karel Dvořák byl tedy na ustavující valné hromadě 5. dubna 1907 zvolen za prvního předsedu Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci, což dokládá i zápis z dochovaných klubových kronik, jež jsou zásadním pramenem poznání fungování celého sdružení.¹⁰ Jeho zástupcem, tedy místopředsedou, byl zvolen grafik a výtvarný kritik Karel Wellner (1875–1926), jednatelem F. Štefl, pokladníkem Antonín Jaroš, hospodáři Rudolf Hradečný, František Rompart (1877–1941) a J. Bureš, náhradníky K. Nádeník, K. Bubeník a revizory účtů F. Löschner a A. Lautner. Tento výčet pochopitelně není podstatný ve smyslu konkrétních jmen, ale výtečně ilustruje určitou oficiálnost, kterou kluby přinejmenším v počátcích měly. Jen pro zajímavost, celkově se na této schůzi zapsalo 29 členů (plus dva členové takzvaně přispívající) a z toho 11 bylo zvoleno do některé z funkcí. Hned na první schůzi byly také určeny členské poplatky a rovnou bylo prodebatováno vytvoření praktického kurzu pro začátečníky, což poukazuje na důležitost podobných kurzů. Jejich pořádání a předávání zkušeností méně zdatným fotografům bylo jedním z typických úkolů všech klubů, a to nejen s myšlenkou na rozvoj fotografie, ale podobné kurzy lákaly do členské základny nové autory, kteří následně přinášeli klubům finanční prostředky ve formě členských příspěvků.

Na dalších stranách kroniky pak nalezneme v zápisech především řešení organizačních věcí. Od stanovení členského příspěvku (členové činní 6 korun, přispívající 4 korun ročně) přes objednání odborných časopisů a systému jejich vypůjčení až například po zřízení „odboru turistického“. I takovéto přesahy mohlo „černé umění“, jak se fotografii dobově také říkalo, v rámci klubového života mít. Pořádání nejrůznějších „výletů s fotoaparátem“ bylo nedílnou součástí spolkových aktivit.

Přes velkou energii a chuť k práci, která je z kronik patrná, byl rozvoj Klubu relativně pozvolný. Za přelomové mezníky byly považovány nákupy technického vybavení, což opět dokazuje, že sdílení majetku bylo jednou z podstat klubů jako takových. V případě toho olomouckého se tak například v roce 1911 podařilo zřídit temnou komoru v prostorách drogerie jednoho ze zakládajících členů Antonína Jaroše. Velkou snahou všech členů Klubu bylo také vytvořené fotografie veřejně prezentovat na takzvané „klubovní výstavě“. Podobné podniky byly leckdy důležitými společenskými událostmi pro celé město a kluby také nezřídka volily téma, popřípadě výstavní sekci, atraktivní pro širokou veřejnost. Výstavy tak nezřídka měly regionální téma a souvisely s lokálním patriotismem, v našem případě tedy s Hanou či přímo Olomoucí.

V Olomouci se velkou klubovou výstavu podařilo uskutečnit až na jaře 1914, konkrétně od 6. do 15. dubna v prostorách Pöttingea.¹¹ První velký výstavní úspěch Klubu inspiroval jeho členy k mnohem větší aktivitě, která však byla rázně utlumena první světovou válkou. Po dobu jejího trvání byl Klub prakticky paralyzován. Tato první etapa vývoje Klubu končí vznikem samostatného Československa, kdy zároveň ze své funkce odstupuje Karel Dvořák, jenž odešel do Prahy.

Klub po první světové válce

*„Ve druhé době klubovní bylo slunce ukryto za oblaky, jen jásoť nad národním vítězstvím vrhal úzké paprsky nad naši zemi, kde byl zatím shon a spěch, aby po těžké době se uvedlo vše do nutného chodu a do pořádku. I náš klub pokoušel se znova dýchat.“*¹² Takto poeticky vzpomíná na poválečnou dobu v textu o dějinách Klubu Josef Kšíř. V čele klubu nahradil Karla Dvořáka olomoucký architekt a stavitel Jan Lošťák, zvolený na valné hromadě 12. února 1920.¹³ Předsedou Klubu byl hned od jeho obnovení v roce 1920 po následujících pět let. Již na další členské schůzi 18. června 1920 bylo rozhodnuto o připojení olomouckého Klubu k nově vzniklé zastřešující organizaci, totiž Svazu československých klubů fotografů amatérů v Praze, který postupně sdružoval velkou většinu domácích klubů fotografů amatérů, jež mu byly do určité míry podřízeny.¹⁴ Svaz byl založen na sklonku roku 1919 a v té době se k němu přidalo pouze třináct klubů, z toho pouze dva kluby moravské. Olomoucký klub byl tedy přijat s určitým zpožděním.¹⁵ O tak důležité věci, jako bylo přijetí za člena Svazu, se z kroniky Klubu dovídáme překvapivě málo. V zápisu ze dne 16. července se pouze dočteme, že: *„Přítis Svazu čl. klubů f. a., kterým nám sděleno, že jsme přijati za člena, vzat na vědomí, a pokladník poukázán zaslati povinný příspěvek K 12.“*¹⁶

Klub se tak začal podílet na amatérské fotografii v celorepublikovém měřítku a postupně o něm znovu nalézáme zprávy v odborném tisku.¹⁷ Pověstí se ale jedná o celkem formální informace o konaných valných hromadách, zvolení nového vedení Klubu a podobně a tyto zprávy nevybočují z běžně sdělovaných informací ve *Fotografickém obzoru*. Hned jedna z prvních takových zpráv se týká přešovské klubové výstavy konané od října do listopadu 1920, které se účastnil i olomoucký Klub, což svědčí o rychlém navázání kontaktů mezi moravskými kluby.¹⁸

Klub se ale musel potýkat s řadou těžkostí. Především to byl nedostatek členů a tudíž málo finančních prostředků pro pořízení patřičného vybavení, což zase způsobilo potíže v náboru nových členů, kterým vlastně nebylo moc co nabídnout. Z tohoto začarovaného kruhu se Klub dostával velmi pozvolna. Po obnovení roku 1920 tak Klub evidoval 12 členů, následující rok pouze o dva více, roku 1922 však členská základna narostla na 23 členů a o rok později

již na 34.¹⁹ Rok 1923 byl v dějinách Klubu považován za velmi významný mezník, podařilo se totiž opět zřídit temnou komoru, tentokrát již ne v soukromých prostorách jednoho ze členů, ale ve dvoře domu Občanské záložny na tehdejší Wilsonově náměstí (dnešní Dolní náměstí). Fotografové tak konečně získali společný pracovní prostor. Nárůst členské základny, nové zázemí, velká tradice a dobré jméno mnoha členů dostávaly olomoucký Klub postupně do popředí v celorepublikovém měřítku, což vedlo k jakési emancipaci a aktivity olomouckého Klubu začaly postupně přesahovat hranice regionu.

„Volné sdružení klubů fotografů amatérů na Moravě“

Přestože se po vzniku samostatného Československa začaly pozvolna stírat rozdíly mezi jednotlivými historickými oblastmi, tak mnohé odlišnosti byly stále patrné. Kulturním hegemonem se stala Praha; na Moravě se sice postupně do popředí dostávalo Brno, konkurovat hlavnímu městu ale přeci jen nemohlo.

V první polovině dvacátých let tak vznikla myšlenka utvořit organizaci, jež by sdružovala moravské kluby fotografů amatérů. Důvodem byla vlastně snaha vyrovnat se úrovni právě českých klubů, především pak těch pražských, které se mohly přinejmenším po určitou dobu chlubit členstvím například Rudolfa Paďouka (1876–1957), Aloise Zycha (1874–1943), Jana Lauschmanna (1901–1991), Josefa Sudka (1896–1976), Adolfa Schneebergera (1897–1977) a mnoha dalších vynikajících tvůrců. O tom, jak byla situace tehdy vnímána, si lze udělat dobrý obrázek z dobového textu Amatérská fotografie na Moravě, kde se mimo jiné dočteme: „*Na obzor vystupují ‚homines novi‘ nejen v Čechách, jak tomu bylo zvykem do nedávna, ale i na Moravě, kde rozvoj amatérské fotografie v posledních třech letech se dál skoro skokem. Není sice dosud v jejich klubech ‚hvězd první velikosti‘, které by svými pracemi oslňovaly, ale zato dobrá snaha a chuť k práci.*“²⁰

Snaha sdružit moravské kluby ale nebyla úplně bez problémů akceptovatelná pro ostatní členy Svazu, který byl oficiální a nutno říci těžce vydobytou zastřešující organizací. Na valných hromadách Svazu v letech 1924 a 1925 musela být tato idea obhajována především olomouckým Klubem, zastoupeným Janem Ungerem (1886–1942), přičemž Olomouc hrála při založení Sdružení klíčovou roli. Na výborové schůzi olomouckého Klubu dne 2. března 1925 tak byl sepsán návrh na změny stanov Svazu a na zřízení „*Sdružení klubů kraje (žup)*“.²¹ Jednání bylo složité nejen ve vztahu ke Svazu, ale i k ostatním moravským klubům, které k němu byly přizvány.²² Uskutěčnilo se 10. května 1925 v České Besedě v Olomouci za účasti členů klubů z Přerova, Prostějova, Uherského Hradiště a pochopitelně Olomouce; brněnský klub se omluvil. O tom, že se nejednalo pouze o lokální akci, ale naopak o důležitou aktivitu, svědčí účast starosty Svazu

Emila Sýkory, který se na jednání osobně dostavil a velmi věcně a rázně vystoupil na obhajobu Svazu. Přijat tak nakonec byl kompromisní návrh, který již rezignoval na změnu celé struktury Svazu a vytvořil lokální spolek na základě jakési neformální struktury, neformálního sdružení.²³

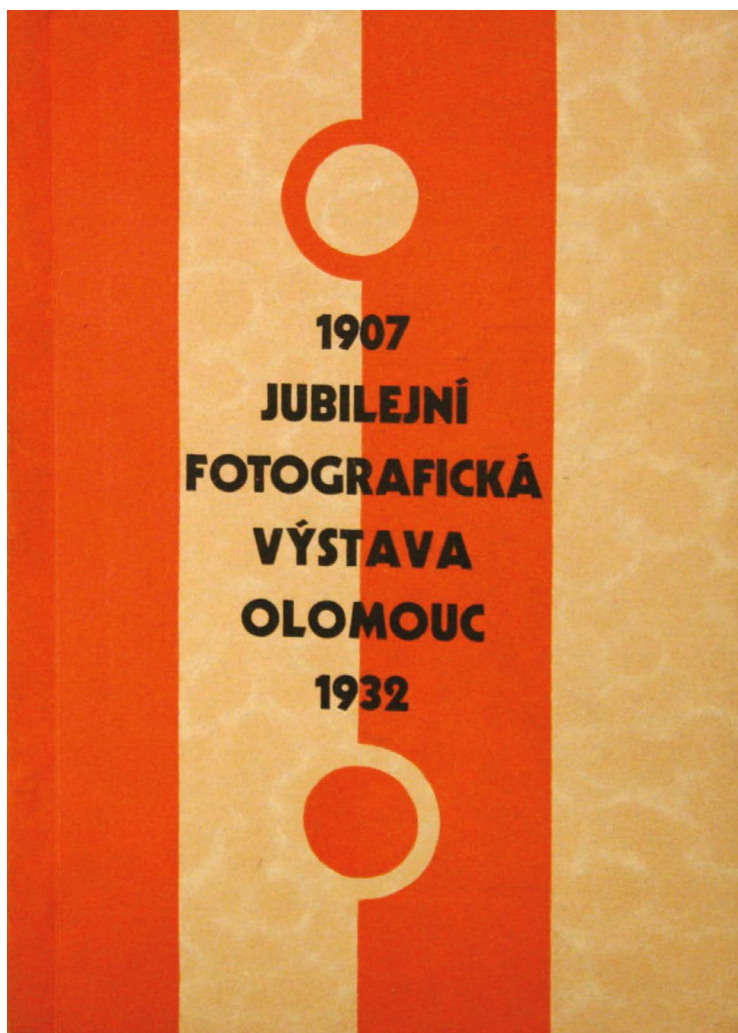
Sdružení tak opravdu od roku 1926 fungovalo a jeho činnost spočívala v organizování výstavních aktivit a pomoci při zakládání nových klubů. Sdružení tak bezpochyby částečně suplovalo roli Svazu. Jak se můžeme dočíst v katalogu jubilejní výstavy z roku 1932, byly v rámci Sdružení uspořádány tři schůze v Olomouci, Přerově a Kroměříži a také putovní fotografická výstava, na níž se podílely kluby z Hodonína, Prostějova, Uherského Hradiště, Olomouce, Moravské Ostravy a Přerova.²⁴ O výstavě a odeslané okružní mapě se dozvídáme také z klubové kroniky, kde se nachází zápis projevu „Zpráva o sdružení východomor. klubů“, jež Jan Unger pronesl na valné hromadě 24. února 1927.²⁵ Celá aktivita však nakonec velký ohlas nezaznamenala a z kronik Klubu postupně zprávy o Sdružení mizí.²⁶

Návrh na vytvoření Sdružení byl sice ve své době pochopitelný a jeho cílem byla především užší spolupráce mezi moravskými kluby, zpětně viděno však můžeme být za nezdar této aktivity rádi. Nakonec to byl právě olomoucký Klub, který ve třicátých letech velmi využil kontaktu s pražskými kluby a jejich progresivními autory, kteří přinesli na Hanou aktuální avantgardní tendence. Nebytých úzkých vazeb na pražský Svaz, bylo by něco podobného mnohem těžší.

Vrcholná léta

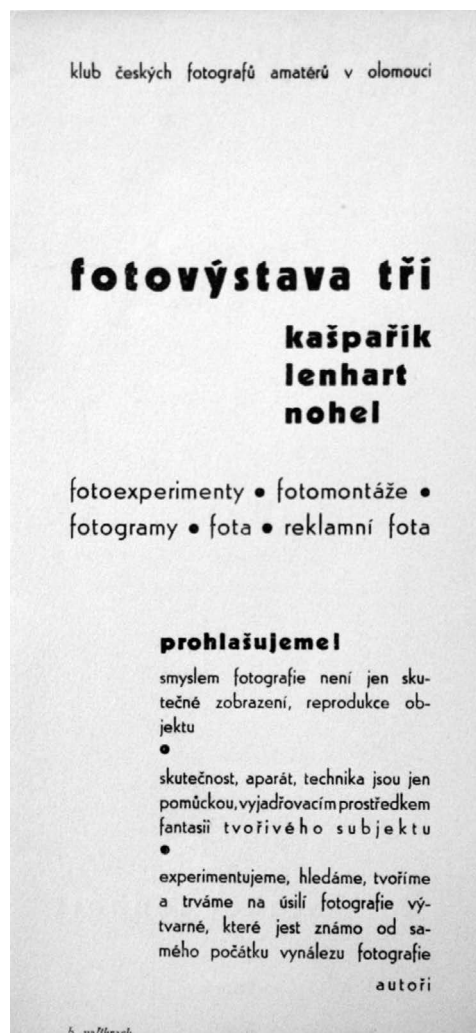
Druhá polovina dvacátých let a počátek následující dekády je ve znamení překotného rozvoje Klubu. Jak již bylo naznačeno, předpokladem pro růst musela být silná členská základna, která mohla být získána pouze zajímavým a použitelným programem a dobrým technickým vybavením. To se v Olomouci bezesbýtku podařilo především pod vedením nového předsedy Josefa Kšíra. Zatímco v roce 1925 měl Klub 45 členů, o sedm let později se jejich počet vyšplhal na úctyhodných 168.²⁷ Tento růst si pochopitelně vyžadoval nové klubové i pracovní místnosti, které byly na počátku třicátých let přestěhovány. Od března 1930 se tedy nacházely společně s knihovnou v Národním domě a pracovní prostory včetně čtyř (!) temných komor a ateliéru nakonec našly své místo na tehdejší Masarykově (dnes Horním) náměstí č. 5. Všechny změny byly financovány z peněz členů Klubu, přesto, jak píše v již několikrát citovaném textu Josef Kšír: „[...] *bylo však ke zřízení pracovních místností zapotřebí velké obětavosti nejen členů, ale i výboru a přátel fotografie amatérské, která byla obdivuhodná a proscena láskou a vůlí prospěti umění fotografickému.*“²⁸

V roce 1925 se olomouckému Klubu také podařilo uspořádat druhou velkou výstavu v jeho historii. Konala se

2 – Titulní list katalogu Jubilejní fotografické výstavy Olomouc 1932. Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci

od 1. do 15. května v lázeňském pavilonu ve Smetanových sadech. K výstavě vznikl katalog, pravděpodobně první svého druhu v rámci olomouckého Klubu, a z něj si lze o výstavě udělat relativně dobrý obrázek.²⁹ Katalog je rozdělen do dvou základních částí. Uvozen je textem tehdejšího místopředsedy Klubu Jana Ungera a jeho obsah sám o sobě stojí za zmínku. Unger v něm totiž čtenáře seznamuje s úplně základními vlastnostmi média, tedy věrnou reprodukcí skutečnosti, absencí barev a dále pak se základními technikami (bromostříbrnými papíry, „tiskem platinovým“, olejetiskem, bromolejetiskem a gumotiskem), přičemž to základní, co čtenáři sděluje, je míra možnosti ručního zásahu do jednotlivých technik. Z textu je cítit snaha obhájit médium jako takové, řekněme snad jeho uměleckost, před širokou veřejností. Na závěr textu se Unger dostává až do jakési „defenzivy“, píše-li: „*Náš výstava je pak po převratu první, práce tvořené za dosti nepřívznivých poměrů poválečných a také členy*

3 – Titulní list katalogu Fotovystava tři. Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci

*mladými, mnohde před nedávnem začavšími.*³⁰ Text tedy vychází vstříc širokému publiku a zároveň svojí krotkou vysvětlovací formou jako by publikum ponoukal k vlídnému přijetí. Jistá nekonfliktnost byla (a nakonec dodnes je) největšinou specifíkem amatérského prostředí.

Druhá část katalogu byla věnována soupisu představených fotografií, a to ve třech podkategoriích. Třetí představovala „Obrazy členů olomouckého klubu“, respektive dvanácti jeho členů. Suverénně největší kolekci čtyřiačtyřiceti bromolejetisků (uvedení techniky fotografie bylo nedílnou součástí popisu fotografie společně s jejím názvem) předvedl Valerián Halámek, o něco menší soubor pak Jan Unger, kolem deseti děl vystavili Jindřich Kylián a Josef Mikulka (1892–1975), sedm snímků pak předseda Josef Kšíř. Z názvů fotografií je zřejmé, že převládá fotografie krajiny a pamětihodností, výrazně méně je portrétů a dalších žánrů. Možná ale překvapí technická pestrost, kdy vystavená díla

musela být přehlídkou bezmála všech tehdy dostupných fotografických technik, od bromostříbrného pozitivu přes ušlechtilé tisky po diapozitiv. Druhá podkategorie představovala bezmála devadesátku děl hosta výstavy Aloise Zycha, člena klubu z pražských Královských Vinohrad a jedné z nejdůležitějších postav naší meziválečné fotografie jako takové. Pozvání podobných autorů mělo jistě blahodárný vliv na úroveň produkce olomouckého Klubu a mohlo mnohým autorům dodávat tolik potřebnou odvahu k odpoutání se od maloměstského vkusu. Konečně poslední podkapitola se jmenuje „Obrazy z veřejné soutěže k získání fotografických snímků města Olomouce“. Jednalo se tedy o soutěž vypsanou Klubem pro širokou veřejnost, ale zúčastnit se jí mohli i členové Klubu. Jen pro představu, této konkrétní akce se účastnilo 11 autorů se 137 díly, z nichž pouze 4 fotografové byli členy Klubu.³¹

Podobné výstavy či výstavní sekce měly opět celou řadu zajímavých konotací svědčících o zapojení klubů do kultury města či regionu. Od geografické polohy se často odvíjelo téma těchto soutěží (v našem případě Olomouc, Haná, Svatý Kopeček atd.). Soutěže byly také honorovány a účastníci se jich fotografovali i mimo strukturu Klubu, což vedlo k propojení se širokou fotografickou komunitou. Partnery a vlastně i sponzory podobných akcí byly město, památkový úřad a další instituce, které zároveň povětšinou delegovaly jednoho z porotců. Vznikla tak jakási podivná směs laiků a fotografů, kteří nakonec vybrali vítězné snímky.³² Nezřídka se také stávalo, že instituce takto zastoupené v porotě některé snímky odkoupily, popřípadě jim byly věnovány. Jelikož se ale většinou nejednalo o sbírkové instituce a fotografie často nebyla vnímána jako objekt důstojný inventarizace, je dnes dohledání těchto děl velmi obtížné.

V případě Olomouce byla kooperace s oficiálními městskými strukturami velmi důležitá. Jistě i proto, že výrazným členem Klubu a jeho dlouholetým předsedou byl Josef Kšíř, vrchní stavební rada, významný znalec dějin umění a architektury a především památkář.³³

Klubové a jiné výstavy

O co byly počátky pořádání výstav pozvolné, o to rychlejší spád nabral vývoj po zmiňované výstavě z roku 1925. Další sled událostí Josef Kšíř popisuje takto: „*Třetí výstava byla od 1. do 22. května r. 1927 v lázeňském paviloně ve Smetanových sadech, vystavovány byly práce našich členů, druhá soutěž klubovní a obrazy sdružení východomoravských klubů (Hodonín, Holešov, Uh. Hradiště, Slezská Ostrava, Prostějov a Přerov). Čtvrtá byla od 18. května do 2. června r. 1929 s názvem Výstava mezinárodní obrazové fotografie a konala se ve starém skleníku ve Smetanových sadech.*“³⁴ Jak k výstavě z roku 1929, tak především k té výroční z roku 1927 vznikly katalogy.³⁵ Jubilejní výstava byla také zevrubně recenzována na stránkách *Fotografického obzoru*.³⁶ Jednalo se totiž o významnou akci roku

doprovázející valnou hromadu Svazu a účastnily se jí i další moravské a slezské kluby, konkrétně z Hodonína, Holešova, Uherského Hradiště, Slezské Ostravy, Prostějova a Přerova. Olomouc byla zastoupena stovkou prací od šestnácti vystavujících a tato část tvořila polovinu celé expozice. K výstavě byla také připojena jakási přidružená část o „*charakteristický snímek Olomouce*“, což jen opět dokládá těsné sepjetí Klubu s regionem a městem.

Pozornost si zaslouží také zmiňovaná recenze, z níž si dovoluji odcitovat celý závěr: „*Také nekritizují jednotlivých obrazů z důvodu, že jednak není místa, abych se mohl rozepsati o všech dobrých pracích a o mnoha aspoň zmínky zasluhujících obrázcích, jednak proto, aby ti, jimž by se pochvaly nedostalo, necítili se pokořeni za to, že jejich úsilí nepodařilo se dosud dosáhnouti vyšší mety. Zůstávám tudíž při celkovém úsudku: olomoucká výstava mě přesvědčila, že máme na Moravě zdravý kádr fotografických pracovníků: potřebuje jen ještě více pilné sebevýchovy a přísné autokritiky.*“³⁷

Na sklonku dvacátých let pak olomoucký Klub zažívá dobu největšího rozkvětu. Členská základna se v té době nebývale zvětšila. V roce 1929 tak byl počet členů 97, o rok později již 141(!) a v roce 1932 již zmiňovaných 168.³⁸ Klub se tak stal jedním z největších a také nejdůležitějších v rámci celé republiky a jeho pozice ve Svazu byla velmi nadstandardní.

Takto početný klub měl pochopitelně také mnohem větší potenciál pro pořádání výstav a prezentaci stále nových a nových děl. Pátá klubová výstava se konala od 28. března do 12. dubna 1931, šestá pak opět k výročí Klubu od 24. března do 10. dubna 1932. Obě byly uspořádány ve výstavních místnostech na Masarykově náměstí č. p. 5, tedy velmi pravděpodobně přímo v sídle Klubu. Tuto domněnku sice nejde ověřit, ale bylo-li tomu opravdu tak, pak byly klubové místnosti dostatečně velké pro prezentaci 262 fotografií. K výstavě vyšel také reprezentativní katalog a celá akce byla zároveň výstavou svazovou, ve které byla zastoupena díla třiatřiceti českých a moravských klubů, a to včetně toho olomouckého (169 fotografií), a dále pak výstava výhradně olomouckých autorů (93 fotografií).³⁹ Důležité jistě bylo, že se tak všichni olomoučtí členové Klubu mohli seznámit s tvorbou progresivních autorů, jako byli Alois Zych (1874–1943), Karel Hájek (1900–1978), Jiří Jeníček (1895–1963) či Drahomír Josef Růžička (1870–1960).⁴⁰

Jen těžko lze z dnešního pohledu odhadnout, jak moc velký vliv na směřování jednotlivých členů podobné výstavy měly, jisté ale je, že zájem o neaktuálnější dění ve fotografii v olomouckém Klubu stále sílil a ten tak patřil k hrstce amatérských sdružení, kde se progresivní avantgardní tvorba nedočkala pouze zjednodušujících odsudků.

Zdá se tedy, že na počátku třicátých let byl olomoucký Klub plný tvůrčí aktivity a otevřený novým myšlenkám. Dokazuje to i skutečnost, že další klubová výstava se konala již následující rok. Katalog výstavy je pak uveden textem

tehdejšího předsedy Kšíra, který otevřenost k novým pohledům na médium dobře ilustruje, byť ani jeho postoj k avantgardní tvorbě nebyl jednoznačně pozitivní. Kšír v textu mimo jiné uvádí: „Každé období má určité své směry a cíle, kterými vyjadřuje se kultura žijícího lidstva. V oboru fotografie i my prožíváme období, které se liší od doby právě minulé a i tato „Nová fotografie“ jest zrcadlem své doby a jest na naší výstavě zastoupena.“ A dále: „Malé komory učinily nás pohyblivějšími, naše oko stalo se hledáčkem, ve kterém jsme objevili novodobé motivy, které jsou najednou docela jiné, než-li jak jsme byli zvyklí je viděti na mléčném skle stativního aparátu.“⁴¹ Na výstavě byl také osmi fotografiemi zastoupen Karel Kašpařík (1899–1968) a čtyřmi snímky Otakar Lenhart (1905–1998), jedni z progresivních autorů olomouckého Klubu.

Katalog z klubové výstavy pořádané na přelomu dubna a května 1934 začíná opět lehce invenčním textem Josefa Kšíra, ale také konzervativním slovem Rudolfa Paďouka, který hájí „osvědčené pracovníky“ a naopak relativizuje „blýskavá hesla mylných dob a falešných proroků“. Přesto jsou ale na výstavě zastoupeni opět i Karel Kašpařík a Otakar Lenhart.⁴² Prvně jmenovaný sice jen pět snímků, nicméně Lenhartova kolekce byla jednou z nejobsáhlejších a čítala šestnáct fotografií.⁴³ Oba dva se pak následujícího roku sešli na jednom z nejvýznamnějších podniků avantgardní fotografie třicátých let, totiž na Fotovýstavě tří. [obr. 3]

O Fotovýstavě tří bylo napsáno mnohé, proto nebudu opakovat známé skutečnosti, ale poukážu pouze na okolnosti spjaté přímo s Klubem. Za povšimnutí stojí už jen fakt, že výstava byla konána přímo pod patronací Klubu, který k ní vydal také skrovný katalog.⁴⁴ Mimořádnou pozornost výstavě věnoval klubový časopis *Fotografické besedy* a také klubová kronika. V časopisu najdeme přepsanou celou úvodní řeč Bohumíra Macáka (1909–1989), který tehdy působil v *Českém slově* v Olomouci a výstavu 26. října zahajoval.⁴⁵ V pozůstalosti předsedy Klubu Kšíra se pak dochoval jeho proslov k výstavě, který nové fotografie obhazuje, byť spíše z pozice řeckně otevřenosti k avantgardní tvorbě než z pozice obdivu k ní.⁴⁶

Výstavní soubor Otakara Lenharta čítal sedmáct snímků. Podle katalogu si autor příliš nelámal hlavu s jejich názvy (*Akt, Reklamní fotografie, Portrét*), ale u šesti snímků speciálně zdůrazňuje, že se jedná o fotomontáž.⁴⁷ Také druhý člen Klubu vystavující na Fotovýstavě tří, tedy Karel Kašpařík, byl na klubové výstavě zastoupen reprezentativním počtem deseti děl. Z jejich názvů je na rozdíl od katalogu z roku 1934 patrné soustředění se na sociální témata. Názvy snímků jako *Píseň vzdoru, Dělník, Chci chleba* nás nenechávají na pochybách, o jaké motivy se jedná. Kašpařík zde také vystavil dvě své nejslavnější fotografie *Proč?* a *Otokar*. Devatenácti snímky byl konečně zastoupen Jaroslav Nohel (1914–1977). Z nich bylo pouze šest klasických fotografií, ostatní díla jsou vytvořena speciálními technikami fotogramu, fotomontáže či vícenásobné expozice.

O tom, že avantgardní tendence vzbudily v olomouckém Klubu velkou pozornost, pak svědčí katalog další klubové výstavy z roku 1936. Otakar Lenhart je v katalogu uveden dokonce jako jeden z porotců a jistě tak výrazně ovlivnil směřování celé výstavy a potažmo dalších členů Klubu směrem k uznání avantgardní tvorby či dokonce vlastním avantgardním pokusům.⁴⁸

Výstavy obecně byly jednou z nejdůležitějších klubových aktivit a není pochopitelně v možnostech tohoto textu analyzovat je všechny. Zmínit je ale zapotřebí ještě další typ výstav, které olomoucký (a nejen olomoucký) Klub pořádal. Krom zmiňovaných expozic členů Klubu, popřípadě klubových expozic s účastí jiných klubů fotografů amatérů a Svazu to byly leckdy velmi významné kolektivní či monografické výstavy autorů s domácím amatérským prostředím provázaných jen částečně nebo vůbec. Olomoucký Klub tak například v roce 1936 uspořádal výstavu SSSR ve fotografii, na níž mělo hanácké publikum možnost vidět snímky takových autorů, jako byli Arkadij Šajchet, Ivan Šagin, Georgij Zelma či dokonce Alexander Rodčenko.⁴⁹ Na jaře 1935 se uskutečnil III. mezinárodní salon pražský v Olomouci, kde bylo vystaveno bezmála tři sta padesát fotografií od autorů z osmadvaceti zemí světa.⁵⁰ V září 1937 byla z Prahy převzata výstava Čechoameričana Drahomíra Josefa Růžičky, která představila na 130 snímků tohoto mimořádně vlivného fotografa. Všechny zmiňované aktivity dotvářely nejen spolkový život, ale výrazně přispívaly k bohatému kulturnímu ovzduší celé Olomouce.

Klubový časopis

V roce 1935 začal olomoucký klub vydávat vlastní časopis pojmenovaný *Fotografické besedy*. [obr. 4] O tomto kroku informoval také svazový časopis *Fotografický obzor* ve své pravidelné rubrice „Ze Svazu ČS. KFA“.⁵¹ Zpráva je víceméně informačního rázu a dobře z poloviny se věnuje spíše životnímu jubileu významného olomouckého a zároveň svazového „činnovníka“ Quido Schneidera.

Založení vlastního časopisu můžeme jistě chápat jako symbol sebevědomí předsednictva olomouckého Klubu, protože jeho vydávání muselo být náročné nejen logisticky a finančně, ale také pro nutnost naplnit každé číslo smysluplnými odbornými texty. Hned v prvním čísle najdeme předsednictvem sepsané podněty, které k vydání časopisu vedly: „Někteří členové, nemohou se zúčastňovati pravidelných měsíčních schůzí, nejsou o spolkové činnosti informováni. Tuto mezeru chceme vyplňovati tím, že bez dlouhého uvažování a rozmyšlení o nepřízni doby přistupujeme k dílu a vydáváme ‚Fotografické Besedy‘. V nich budeme členstvu podávati předně zprávy organizační [...]. Dále chceme členům podávati rady pro fotografickou činnost, přináseti referáty z odborné literatury a vůbec je informovati o všem, co může členy, české fotografy amatéry zajímati.“⁵² Pravidelně se tedy

ve *Fotografických besedách* setkáme s rubrikami „Z klubovního života“ či „Informace členů“, často se objevují pozvánky na nejrůznější fotografické soutěže a také jejich výsledky, popřípadě úspěchy domácích autorů. Postupem času se také více a více uplatňovaly texty technického rázu, povětšinou převzaté a přepsané od jiných odborníků. *Fotografické besedy* jsou tak důležitým zdrojem informací a jakousi sondou do běžného klubového života nejen v Olomouci, ale opět můžeme určitě aspekty zobecnit. Nadto ale *Fotografické besedy* poskytují dnes velmi cenný materiál z hlediska uměleckohistorického, jako je zmiňovaný úvodní proslav k Fotovýstavě tří. V základní koncepci se tedy časopis podobal celostátně vydávaným fotografickým periodikům, jakými byly *Fotografický obzor* či *Rozhledy fotografa amatéra*.

První ročník *Fotografických besed* byl ještě šířen pomocí jednoduchých opisů vytvořených pravděpodobně na psacím stroji bez jakékoliv grafické úpravy. Hned první číslo druhého ročníku je ale již tištěno v tiskárně Bohuše Valihracha v Olomouci a je i velmi jednoduše graficky upraveno. Časopis vycházel měsíčně a měl osm stran.⁵³ Každé číslo doprovázely reklamy, které umožňovaly umořit část nákladů, protože časopis byl členům Klubu dodáván zdarma. Na stránkách časopisu také najdeme jakési „reklamy“ na sebe sama, které měly nalákat nové členy. Jelikož je olomoucký Klub pojímal často velmi faktograficky, máme z nich podrobnou představu o technickém vybavení klubových místností, ale třeba také o velikosti odborné knihovny. Ta čítala v roce 1938 více než tři sta svazků a její součástí bylo také okolo dvaceti periodik, která si mohli členové půjčovat. Přes veškerou profesionálnost bylo nad síly olomouckého Klubu vydávat časopis také s obrazovou přílohou, a tak si dnes bohužel z *Fotografických besed* nemůžeme vytvořit konkrétní obrázek o fotografické produkci jeho členů. Odpovědným redaktorem časopisu byl po celou dobu Robert Smetana (1904–1988).

Fotografické besedy nám umožňují nahlédnout do klubového života v Olomouci po dobu přibližně tří let. Časopis vycházel za hospodářské krize a v houstnoucí atmosféře druhé poloviny třicátých let. O to více je jeho vydávání hodno obdivu. Čtvrté číslo roku 1938 vyšlo v Olomouci 12. prosince a v rubrice „Spolkové zprávy“ se mimo jiné dočteme: „*Poslední politické události měly vliv i na činnost klubovní, která byla v oněch pohnutých dnech přerušena. Nyní doufáme, že bude nám možno opět s plnou silou a novou chutí pokračovati v naší práci.*“⁵⁴ Bylo to číslo poslední a činnost Klubu pak byla velmi omezena po dobu následujících šesti let trvání druhé světové války.

Sdružení přátel fotografie Olomouc

Roku 1933 nastala v Olomouci na domácí poměry ne zcela obvyklá situace. Bylo totiž založeno Sdružení přátel fotografie v Olomouci, tedy jakýsi konkurenční podnik ke Klubu

fotografů amatérů. Situace, kdy v jednom městě fungovalo po delší dobu více „českých“ sdružení fotografů amatérů zároveň, nastala pravděpodobně pouze v Praze. Pro město velikosti Olomouce třicátých let to však bylo něco zcela nezvyklého.

Dodnes se dochovala „Protokolní kniha Sdružení přátel fotografie v Olomouci 1933–1939“, ovšem proč bylo sdružení založeno, se z ní nedozvíme.⁵⁵ Nalezneme zde jen obecné proklamace o sdružení „milovníků fotografie“, soupisy členů a další formality. Znalce poměrů ale zaujme postava Jana Ungera, který byl dlouhá léta členem Klubu a také jeho místopředsedou, ale v kronice Sdružení je uveden jako „svolavatel“ ustavující valné hromady dne 4. října 1933, na které je také zvolen jednatelem Sdružení.⁵⁶ Ve stejný den byl také za předsedu jmenován advokát Leopold Pospíšil (1898–1982), který tuto funkci vykonával po celou dobu existence Sdružení.

O roli Jana Ungera se nicméně dozvíme více z pozůstalosti předsedy Klubu Josefa Kšíra.⁵⁷ Zde nalezneme celou „složku“ sporů předsedy Klubu s Janem Ungerem, které začaly již na konci dvacátých let. O sporech se relativně obšírně zmíním nejen pro jejich důležitost s ohledem na Klub, ale také opět pro rozšíření povědomí o dobovém fungování spolkové činnosti. Z dokumentů vyplývá, že k prvnímu střetu mezi předsedou Klubu a Janem Ungerem došlo nejpozději na konci roku 1927, kdy se Jan Unger cítil dotčen výroky předsedy na svoji osobu a na základě toho požádal předsednictvo Klubu a Svaz o svolání takzvaného „smírčího soudu“. Jednalo se opravdu o mechanismus urovnání osobních sporů v klubech, přičemž těmto jednáním musel být vždy přítomen delegát ze Svazu a oba dotčení, z nichž každý si volil ještě dva přísedící. Nejednalo se tedy v žádném případě o formalitu, ale naopak o vážnou a organizačně náročnou záležitost. Jen pro představu, celý smírčí soud byl v tomto případě svolán na základě dvakrát opakované výzvy předsedy Kšíra směrem k Janu Ungerovi, aby si přečetl dobový text „Klub jednoho muže“, z čehož Jan Unger nabyl dojmu, že je rozkladný článek Klubu.

Přestože spor z roku 1927 mezi oběma muži byl urovnán, začaly v olomouckém Klubu pozvolna vznikat rozpory. Klub sice opravdu prožíval vrcholná léta co do intenzity a kvality práce, osobní vztahy však byly o poznání složitější a začaly vznikat jakési dva tábory. Spory vyvrcholily roku 1933, kdy Unger inicioval založení Sdružení, na základě této aktivity byl z Klubu 19. října vyloučen a stal se tedy „pouze“ členem nově vzniklého Sdružení přátel fotografie v Olomouci.

Sdružení se prezentovalo stejným konceptem vlastních aktivit jako Klub. V první řadě šlo o společné schůze spojené s přednáškami, pořádanými pro jeho členy. Postupně se také podařilo zajistit prostory pro temnou komoru a další technické vybavení potřebné pro fotografie. Sdružení se také stalo součástí Svazu českých fotografů amatérů

a pořádalo vlastní výstavy i výstavy hostujících fotografů. O ambicích nově vzniklého spolku svědčí to, že se mu ve velmi krátké době, tedy již na přelomu října a listopadu 1933, podařilo uskutečnit výstavu Františku Drtikolovi a Aloisi Zychovi.⁵⁸ Jednalo se tedy jistě o důležitý spolek v rámci Olomouce, byť počtem členů ani významem po celou dobu nedosáhl na starší a tradičnější Klub.

Nejen kvůli způsobu založení Sdružení, ale i z podstaty věci bylo zřejmé, že dva tak podobně profilované spolky nebudou ve městě velikosti Olomouce ku prospěchu, ale zavdají spíše příčinu k vzájemné řevnivosti. Ta se projevovala bezmála po celou dobu a jednoho z vrcholů dosáhla v roce 1937 u příležitosti Sdružením pořádané výstavy Haná ve fotografii. Ta dokonce vyvolala roztržku ve *Fotografickém obzoru* a demonstrativní distancování se od výstavy na stránkách klubového časopisu *Fotografické besedy*.⁵⁹

Ze všech reakcí je jistě nejzajímavější ta svazová. Její tón je až kárající a pro ilustraci spolkového života v Olomouci třicátých let si dovolím odcitovat její rozsáhlou část: „*Na výstavě participovali členové různých klubů moravských, jen ne členové K. č. f. a. v Olomouci. Či nemají snad oba místní fotografické spolky k Hané stejně daleko a stejný poměr? Jistě že mají. Ale je tu rivalita. A ta je příčinou, že v Olomouci na př. jest pořádáno dvěma kluby za rok více výstav než v Praze asi desíti. Nemůže přinášeti věci trvalé dobré hodnoty ta činnost, která byla vzbuzena něčím jiným než zájmem o věc a láskou k ní. Vždyť i v jednom klubu může pracovati mnoho lidí a závoditi v dokonalé ušlechtilosti pod jednou vlajkou. Pak v takové organizaci je jednotný program i síla, o níž Tyrš řekl: ‚Tam svět se hne, kam se síla napře.‘ Chtěl tím prostě zdůrazniti význam jednotnosti. Přátelé v Olomouci! Tam, kde je dobá vůle, je možné vše.*“⁶⁰

Volání po jednotnosti bylo vyslyšeno o dva roky později, kdy se obě sdružení sloučila. 14. června 1939 proběhla podle zápisu Jana Ungera likvidační valná hromada a ke konci roku Sdružení oficiálně zaniklo.⁶¹ Zájemci pak byli přijati za členy Klubu a v Olomouci tak zůstal jediný oficiální spolek fotografů amatérů.

Válečné roky a Osvobození

Období druhé světové války je v rámci dějin Klubu opět dobře dokumentováno v klubových kronikách. Není asi příliš smysluplné zabývat se konkrétní činností Klubu v této době, ale spíš některými aspekty spolkového života, které lze pro fotografickou komunitu jistě vztáhnout na celé území Protektorátu Čechy a Morava.

Již před začátkem války ovlivňovala život fotografů nejrůznější omezení, především ve smyslu zákazu fotografování nejrůznějších staveb, míst a objektů. Krom těchto omezení oficiálních byl život fotografů amatérů nepochybně omezen také ve smyslu materiálního zabezpečení. Fotografie se jednoduše stala drahou, luxusní a nadto strategickou „surovinou“. Přesto byla patrná snaha dál kontinuálně

pracovat i za války. Částečně to bylo možné do vyhlášení výjimečného stavu v roce 1942. Do té doby tak například Klub stihl uspořádat ještě výstavy v letech 1939, 1940 a 1941. Na každé z nich se představil úctyhodný počet přibližně sto padesáti fotografií a ke každé výstavě vyšel dokonce skrovný katalog.⁶² Není bez zajímavosti, že všechny tři katalogy jsou bez úvodního slova, které jinak bylo součástí takto rozsáhlých tiskovin. Důvody si lze jen domýšlet, ale pravděpodobně se jednalo o opatrnost a snahu nic příliš nekomentovat a nevyzdvíhat žádné konkrétní autory. Podle názvů jednotlivých fotografií uvedených v katalogích je také zřejmá snaha o nekonfliktní náměty. Progresivní techniky (fotomontáže, fotogramy atd.) zcela mizí a válka se dotkla i obsazení výstav. V roce 1939 je tak na výstavě ještě zastoupen Karel Kašpařík, jenž byl ovšem zatčen a v katalogu z roku 1940 již pochopitelně uveden není.

Ke skutečně ráznému omezení činnosti (nejen) Klubu ale došlo po vyhlášení druhého stanného práva na jaře 1942. V zápisu z výborové schůze 9. září 1942 se tak mimo jiné dočteme: „*Pro vyhlášení výjimečného stavu nebylo možné pořádati výstavu před prázdninami. Uvažovalo se o tom, pořádati výstavu po prázdninách, protože však vyhlídky na úspěch byly špatné, presidium se rozhodlo, že výstava letos pořádána nebude.*“⁶³ Na jiném místě pak čteme o nutnosti uzavřít klubovní místnosti a o nemožnosti v nich podle libosti pracovat. Byly tak výrazně omezeny ty nejelementárnější projevy klubového života.

Od počátku války policejní aparát spolkovou činnost bedlivě hlídal a zápisy ze schůzí a valných hromad tak často začínají větou „*Schůze byla policejně hlášena – nebylo proti ní námitek*“. Nutné byly také některé formální úkony jako odevzdat na patřičných místech stanovy přeložené do němčiny. Z klubových kronik je rovněž zřejmá snaha o co nejpragmatičtější jazyk a velmi opatrné vyjadřování. Květnatá řeč plná myšlenek a návrhů, tolik charakteristická pro předchozí roky, se zvolna vytrácí a zůstává úřední jazyk spojený s nutnými formalitami oficiálně registrovaného sdružení.

I za tímto jazykem jsou ovšem mnohé osobní příběhy, vzpomínuté v kronikách spíš po válce než v jejím průběhu. Mnozí členové byli uvězněni (zmínil jsem již Karla Kašpaříka), mnozí se konce války nedožili (například čestný člen a dlouholetý místopředseda Klubu Quido Schneider zemřel roku 1941, na sklonku války pak zemřel zakládající a čestný člen Klubu Karel Dvořák). Přesto je ale nutné zdůraznit, že oproti první světové válce činnost Klubu zcela neustala a byl velmi omezeně, fungoval po celý čas války. Okupační režim chtěl mít sice jeho činnost pod kontrolou, ale přímo ji v podstatě neomezoval. Počet členů Klubu tak paradoxně v průběhu války kulminoval a sečteme-li všechny členy (tedy čestné, základní, činné, přispívající a rodinné), měl olomoucký Klub roku 1943 neuvěřitelných 247 členů.⁶⁴

Přesto byla především ke konci války jeho činnost značně omezena, až paralyzována. Frekvence členských

schůzí se velmi omezila. Poslední před koncem války se konala 17. ledna 1945, po konci války pak následují schůze zase s mnohem menším odstupem, a to 27. června 1945, 5. září 1945, 14. listopadu 1945 a 30. ledna 1946. První schůze po osvobození se nesla ve slavnostním duchu, bylo vzpomenu zaslůh exilové vlády, rudé armády, památky všech vězňů atd. Krom běžných organizačních věcí či nedostatku materiálu začali členové Klubu ihned řešit řadu dalších problémů. Mimo jiné například vyloučení kolaborantů ze svých řad. Informace, kdo „se zúčastnil revoluční činnosti, kdo byl vězňem nebo kdo zemřel“, si vyžádali Svaz, který sám procházel jistou očistou a organizační proměnou, patrnou také vydáváním nového časopisu *Československá fotografie*, který vycházel od května 1946.⁶⁵ Hned po válce ale začala také organizační proměna celé československé amatérské fotografie, kdy Svaz a potažmo kluby spadaly pod kompetenci Ministerstva informací. Začalo tak velmi turbulentní období, vrcholící kolem roku 1950, kdy se pod nátlakem a nedobrovolně proměnila celá struktura amatérské fotografie v Československu.

V roce 1947 se však olomouckému Klubu ještě podařilo u příležitosti čtyřicátého výročí jeho založení uspořádat poslední podnik, jehož význam přesahoval hranice regionu. Na přelomu května a června se konala Celostátní svazová výstava fotografií amatérů republiky československé, k níž vznikl i skrovný katalog.⁶⁶ Na výstavě byli zastoupeni autoři z celé republiky a krom osvědčených jmen, jež hýbala fotografickou obcí před válkou (například Jan Lauschmann), se zde snad až symbolicky objevují fotografové vlivní v padesátých letech či dokonce později. Jmenujme alespoň brněnského Jana Berana (1913–2003), Karla Otto Hrubého (1916–1998) či budoucí členy olomoucké skupiny DOFO Ruperta Kytka (1910–1993) a Jaroslava Vávru (1920–1981).⁶⁷ Není bez zajímavosti, že výstavu navštívil také Jan Masaryk. [obr. 5]

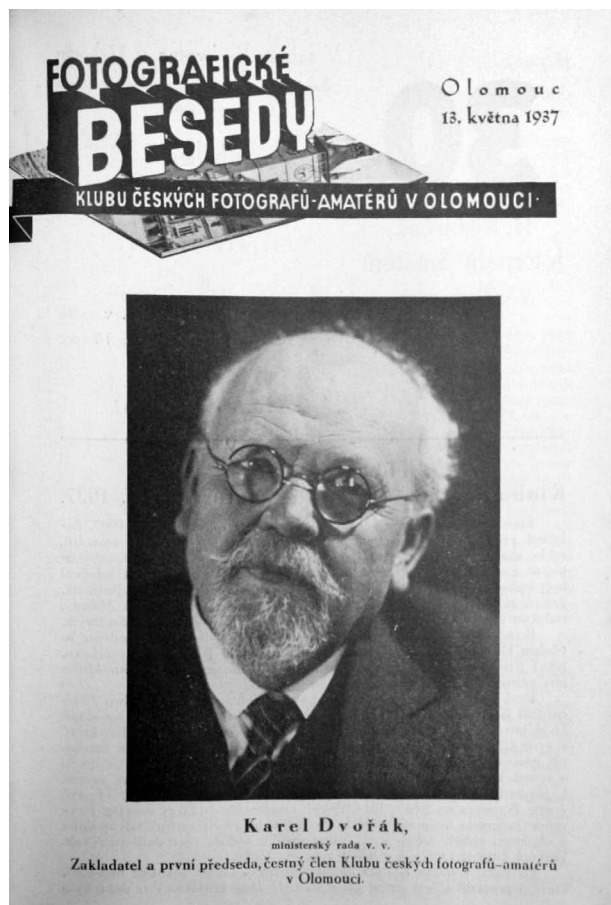
Dějiny klubu po roce 1948

Rok 1948 a nástup komunismu přinesl mnoho změn pro celé výtvarné umění, klubový život nevyjímaje. Je charakteristické, že kluby, jakkoliv paralyzované válkou, přežily nacistickou okupaci a okupační režim nechával jejich činnost bez přímých zásahů. Snad až na nutnost spolkové schůze nahlašovat na patřičných místech. Věta „Schůze byla řádně nahlášena a povolena“ však z kronik mizí jen na krátkou dobu tří let a po roce 1948 se začíná opět pozvolna objevovat.

Takzvané „zespodu“ organizovaný klubový život byl pro komunistický režim nepřijatelný, byl totiž jen stěží kontrolovatelný. Nadto byly kluby fotografů amatérů specifické vlastnictvím relativně velkého majetku, knihoven, ateliérů, temných komor a nejrůznějšího nákladného fotografického vybavení, což pozornosti komunistů nemohlo ujít a bylo jen otázkou času, kdy bude i amatérské fotografické hnutí reorganizováno a začleněno do oficiálních a státem kontrolovaných struktur.

Při přemýšlení nad celou problematikou nemůžeme pominout ani zdánlivě samozřejmý fakt, že fotografie tehdy byla zásadním prostředkem politické propagandy a v době, kdy ještě nefungovalo televizní vysílání, tak sloužila jako nejdůležitější nástroj pro sdělení politických idejí a úspěchů socialismu širokým masám. I proto jí byla věnována tak velká pozornost, a to prakticky ihned po komunistickém puči. V jednatelské zprávě za období 1947–1948 se tak například dočteme: „Změnou politického složení naší lidové vlády a všech jejích složek došlo i v našem klubu k ustavení akčního výboru, tak jako ve všech úřadech, korporacích a podnicích. Na výborové schůzi dne 10. 3. 1948 zvoleni byli pro tento úkol členové pp. v. insp. Valenta, v. insp. Kalabis a prok. Kytka. Předsedou akčního výboru zvolen p. v. insp. Valenta. Akční výbor provedl přezkoumání všech členů. Protokol o tomto jednání zaslán Ředitelství SNB v Olomouci. Mezi členy nebyl nalezen nikdo, proti komu by bylo nutno zakročit.“⁶⁸ Z dalších zápisků pak plyne, že výsledky valných hromad a schůzí musely být hlášeny nejen Svazu, což bylo zvykem, ale také přímo SNB.⁶⁹

Hned v další jednatelské zprávě nalezneme větu, že Svaz „uspořádal ve dnech 12., 13., 26. a 27. února 1949 v Praze

4 – Titulní list časopisu *Fotografické besedy* vydávaného Klubem českých fotografů amatérů v Olomouci, 13. května 1937. Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci

5 – Jan Masaryk při návštěvě výstavy klubu v olomoucké radnici, vpravo předseda klubu Josef Kšír. Olomouc, Státní okresní archiv

kurs pro vyškolení klubových instruktorů, kteří pak mají informovati a vychovávat členy klubů. Za náš klub byli vysláni pánové Valenta a Roháč.⁷⁰ Na výborové schůzi pak oba výše uvedení o „kursu“ informovali a v zápisu je velmi lakonicky uvedeno, že „nový název klubu bude znít – Klub fotografických pracovníků v ...“.⁷¹ Strohost zápisu kontrastuje s tím, jak moc si jednotlivé kluby, včetně toho olomouckého, potrpěly na tradicích a v rámci nich se vášnivě diskutovalo i o mnohem méně závažných změnách než změna názvu celého spolku. Tón zápisů plný opatrnosti a „vnitřní rezignace“ se podobá tomu z válečných let. Valná hromada 11. května 1949 se již konala pod novým názvem Klub fotografických pracovníků v Olomouci, byť ustavující výborová schůze proběhla až 25. května téhož roku. Změny ale byly víceméně formální, personální složení vedení Klubu se zásadně nezměnilo. Z Klubu však postupně odcházela celá řada členů. Primární příčinou byla pravděpodobně spíše rychle rostoucí výše členských příspěvků, ale nemalou úlohu sehrála jistě i atmosféra doby a uvedené změny.

Ke skutečně převratné transformaci v organizaci klubů ale došlo až na počátku roku 1950, přičemž ke změnám bylo paradoxně využito tehdejší dobrovolně vytvořené

struktury amatérského fotografického hnutí. Všechny kluby sdružené ve Svazu, v danou chvíli již Svazu fotografických pracovníků v Praze, mu totiž byly podřízeny i formálně a právně a musely respektovat svazová rozhodnutí. Podle jednatelské zprávy vypracované olomouckým Klubem k valné hromadě konané 24. května 1950 proběhly na svazové úrovni zásadní změny na valné hromadě konané v Praze 4.–5. března téhož roku. Zde bylo zvoleno zcela nové vedení Svazu a bylo usneseno, že olomoucký (nejen!) Klub se má zapojit do Revolučního odborového hnutí (ROH). V kronice olomouckého Klubu se k tomu dále dočteme: „Oběžníkem Svazu č. 3/1950 ze dne 21. 4. bylo nám pak nařízeno, předati naše zařízení jakož i členstvo Kulturnímu oddělení Kraj. odborové rady. Dnem 30. června 1950 zaniká pravomoc dnešního výboru, a také samostatnost našeho klubu.“⁷²

Na první pohled se zdá být podivné, s jakou lehkostí se podařilo vládnoucí moci tyto změny provést, při bližším pročtení kronik olomouckého Klubu však získáme mnohem podrobnější přehled o mechanismu moci a cyničnosti tehdejšího režimu. Všechny kluby v republice fungující pod patronací Svazu sice byly na jaře 1950 formálně vyzvá-

ny k „zaujetí stanoviska ke sjednocení klubů fotografických pracovníků se složkou ROH“, nicméně ze zápisů v kronice olomouckého Klubu jasně plyne, že krom zmiňovaného sloučení byla již jen jedna možnost, a to likvidace klubu, jehož majetek by však podle stanov připadl Svazu a tedy pod správu ROH, které by založilo nový klub.⁷³ V důsledku tedy nebyl mezi oběma nabídnutými variantami rozdíl žádný a jednalo se tak v podstatě o znárodnění amatérské fotografie v Československu. Sloučení bylo schváleno 24. května 1950 a dějiny Klubu fotografů amatérů v Olomouci, respektive Klubu fotografických pracovníků v Olomouci, tím v podstatě končí.

Léto a podzim téhož roku byly ve znamení předávání majetku pod oficiální struktury, v Olomouci zanikající Klub jednal přímo s tajemníkem ROH Navrátilem. Vše muselo být zaúčtováno a zaevidováno a veškerý majetek postupně přešel pod státní správu. Z kronik se pak dočteme neuvěřitelné detaily bezpáteřního jednání moci zastoupené zmíněným tajemníkem, který například požadoval po původních členech Klubu vybrat nezaplacené členské příspěvky za první pololetí, jež chápal jako dluh vůči státu, a podobných detailů najdeme v kronice mnoho.

Stát těmito kroky přišel v podstatě bez námahy k velkému množství po mnoho let shromažďované a z členských příspěvků nakupované fotografické techniky, relativ-

ně rozsáhlým archivům a knihovnám, které se později nezřídká rozprášily do neznáma, čímž vznikla nenahraditelná historická a uměleckohistorická ztráta. Stát také vytvořil zcela novou strukturu amatérské fotografie, kterou, dlužno dodat, na druhé straně velmi hojně podporoval. Získal tím ale kontrolu nad amatérskou fotografickou produkcí a spolkovým životem amatérských fotografů.

Nově vytvořená struktura amatérské fotografie byla relativně složitá, v zásadě ale došlo k podřízení veškeré amatérské fotografie pod čtvrtý odbor Ministerstva informací (odbor osvěty), pod nějž spadal Československý svaz socialistické fotografie se svými krajskými pobočkami. Na ně pak dohlížel osvětový referát Krajských národních výborů. Pod touto strukturou se nacházely a) fotoodbory závodních klubů, b) fotokroužky při Československém svazu mládeže, c) fotokroužky při Jednotném svazu českých zemědělců (na Slovensku slovenských) a d) fotografické kroužky v armádě.⁷⁴ Přesné mechanismy převodů majetku a jednotlivých klubů jsou prozatím naprosto nezpracovanou záležitostí a získat tyto informace by bylo možné snad v archívech výše zmíněných institucí. Vráťm-li se k olomouckému Klubu, víme jistě, že majetek měl přejít pod ROH a s velkou pravděpodobností pod některý z olomouckých závodů, kde se psala další historie amatérských fotografických sdružení v Olomouci, potažmo v celém Československu.

Původ snímků – *Photographic Credits*: 1–5: Lukáš Bártl

Poznámky

¹ Srov. zejména příslušné kapitoly v akademických Dějinách českého výtvarného umění – Antonín Dufek, *Fotografie 1890–1918*, in: Lenka Bydžovská – Vojtěch Lahoda – Mahulena Nešlehová (edd.), *Dějiny českého výtvarného umění 1890–1938, IV/1*, Praha 1998, s. 195–207. – Idem, *Fotografie dvacátých let; Fotografie třicátých let*, in: ibidem, *IV/2*, s. 205–221; s. 323–353. – Idem, *Fotografie 1939–1948; Fotografie 1948–1958*, in: Rostislav Švácha – Marie Platovská (edd.), *Dějiny českého výtvarného umění 1939–1958, V*, Praha 2005, s. 207–231; s. 409–433. Viz též Vladimír Birgus – Jan Mlčoch, *Česká fotografie 20. století*, Praha 2010.

² Petra Trnková, *Technický obraz na malířských štáflích: česko-němečtí fotoamatéři a umělecká fotografie 1890–1914*, Brno 2008. – Josef Mühlendorf – Pavla Vrbová, *Od sportu fotografického k umělecké fotografii*, Praha 2010.

³ Štěpánka Bielešová – Pavla Vrbová, *Průkopníci fotografie*, in: *Civilizované iluze. Fotografická sbírka Muzea umění Olomouc*, Muzeum umění Olomouc, Olomouc 2012, s. 36–40. – Štěpánka Bielešová, *Výchova a vzdělávání dospělých v oblasti fotografie. Přehledová studie k problematice vzdělávání fotografů v Olomouci v letech 1907–2012*, Olomouc 2014, s. 40–52.

⁴ Kroniky Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci za celou jeho historii jsou uloženy ve Státním okresním archivu Olomouc, fond Klub fotografů amatérů Olomouc, NAD 373, sign. M6-23.

⁵ Olomoucký Klub vydával celou řadu tiskovin, od pozvánek na valné hromady, výroční schůze, plakáty k výstavám až po katalogy výstav; pro ty méně významné většinou v podobě jednoho poskládaného papíru, k důležitějších výstavám měl katalog formu malé brožury, doplněné povětšinou navíc textem předsedy Klubu.

⁶ Část pozůstalosti Josefa Kšíra je uložena ve Státním okresním archivu v Olomouci, fond Kšír Josef, Ing., NAD 528, sign. M8-55; k fotografii viz kart. 15, nepracováno.

⁷ Josef Kšír – Jan Unger, *Jubilejní výstava fotografická v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1932, s. 3.

⁸ Více ke Karlu Dvořákovi viz Pětasedmdesáté narozeniny Karla Dvořáka, *Fotografický obzor* XLII, 1934, s. 3–6. – Josef Kšír – Rudolf Paďouk, *Katalog výstavy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1934, s. 6–9. – Kšír – Unger (pozn. 7), s. 11. – Václav Frolec (ed.), *Slovácko 1905. (Ze vzpomínek a fotografií Karla Dvořáka z počátku 20. století)*, Brno 1991. – PSch [Pavel Scheufler], in: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, Praha 1993, s. 66–67. – Idem, *Galerie c. k. fotografů*, Praha 2001, s. 176–178, 241. – Mühlendorf – Vrbová (pozn. 2), s. 115.

⁹ O Dvořákově přednáškové činnosti referoval například *Fotografický obzor*, kde se v jakési „recenzi“ jeho prostějovské přednášky dočteme: „Přednášel pan vrchní insp. K. Dvořák z Olomouce se 200 světelnými obrazy; touto přednáškou dokázal členstvu vystižnou virtuositu v zachycování motivů a možnost z věci na pohled jednotvárně otevřenými očima vyškoleného amatéra vytěžit množství cenných detailů, které doprovázeny poutavým výkladem, vypadnou v celek velezajímavý.“ Anonym, Klub fotografů amatérů v Prostějově, *Fotografický obzor* XXI, 1912, s. 71.

¹⁰ Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z 5. dubna 1907.

¹¹ Zmíněná akce byla opravdu velkým výstavním podnikem, ale úplně první, intimní a v podstatě jen pro členy klubu určenou výstavu se podařilo klubu uskutečnit již druhý rok po založení; viz Kšír – Unger (pozn. 7), s. 4.

¹² Kšír – Unger (pozn. 7), s. 4.

¹³ Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z 12. února 1920.

¹⁴ Ibidem, zápis ze dne 18. června 1920.

¹⁵ Anonym, *Fotografický obzor* XXVII, 1919, s. 60.

¹⁶ Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z 16. července 1920.

¹⁷ M, Klub fotografů amatérů v Olomouci, *Fotografický obzor* XXIX, 1921, s. 26–27.

- ¹⁸ a, Klub fotografů amatérů v Přerově – výstava klubová, *Fotografický obzor* XXIX, 1921, s. 10–11.
- ¹⁹ Kšír – Unger (pozn. 7), s. 12–13.
- ²⁰ U. H., Amatérská fotografie na Moravě, *Fotografický obzor* XXXV, 1927, s. 54.
- ²¹ Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z 2. března 1925.
- ²² Složitým jednáním se věnují i další zápisy v kronikách, například ze 7. a 26. března 1925 atd.
- ²³ Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z 10. května 1925.
- ²⁴ Kšír – Unger (pozn. 7), s. 8. V kronice Klubu se nicméně hovoří také o pozvání klubů ze Vsetína, Znojma či Kroměříže; viz Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z 10. září 1925.
- ²⁵ Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z valné hromady konané 24. února 1927.
- ²⁶ Přesné datum ukončení činnosti Sdružení se mi nepodařilo v kronikách najít. Jelikož se ale nejednalo o oficiální spolek, jehož činnost by musela mít určité formální náležitosti (stanovy, konání valných hromad atd.), nemusí být toto datum nikde uvedeno.
- ²⁷ Kšír – Unger (pozn. 7), s. 13.
- ²⁸ Ibidem, s. 6.
- ²⁹ Jan Unger, *Il. výstava Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1925.
- ³⁰ Ibidem.
- ³¹ Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z 26. února 1925.
- ³² Ibidem, zápisy z 25. září 1925, 23. října 1925 atd.
- ³³ Michaela Nováková, *Ing. Josef Kšír (1892–1978), konzervátor památkové péče* (diplomová práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2010.
- ³⁴ Kšír – Unger (pozn. 7), s. 7. Oficiální název mezinárodní výstavy byl *Mezinárodní výstava fotografických obrazů* a podle dochovaného plakátu na ni byla zastoupena díla „amatérů a odborníků z Ameriky, Anglie, Belgie, Československa, Dánska, Francie, Holandska, Indie, Itálie, Javy, Jugoslávie, Litevska, Německa, Norska, Polska, Rakouska, Rumunska, Ruska, Řecka, Švédsko, Španělska, Tunisu“.
- ³⁵ Josef Kšír, *Katalog fotografické výstavy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1927. – Jan Unger, *Mezinárodní výstava fotografických obrazů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1929.
- ³⁶ da, Fotografická výstava KČFA v Olomouci, *Fotografický obzor* XXXV, 1927, s. 94.
- ³⁷ Ibidem.
- ³⁸ Kšír – Unger (pozn. 7), s. 7.
- ³⁹ Ibidem, s. 10.
- ⁴⁰ Ibidem s. 7.
- ⁴¹ Josef Kšír, *Katalog výstavy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1933, nepag.
- ⁴² Josef Kšír – Rudolf Padouk, *Katalog výstavy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1934, s. 6.
- ⁴³ Ibidem s. 14.
- ⁴⁴ Karel Kašpařík – Otakar Lenhart – Jaroslav Nohel, *Fotovýstava tří* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1935. K Fotovýstavě tří viz Antonín Dufek – Oldřich Šembera, *Avantgardní fotografie 30. let na Moravě* (kat. výst.), Oblastní galerie výtvarného umění, Olomouc 1981. – DU [Antonín Dufek], in: Encyklopedie českých a slovenských fotografů (pozn. 7), s. 431–432.
- ⁴⁵ red. [Bohumír] Macák, Zahájení „Výstavy tří“, *Fotografické besedy*, 1935, s. 6.
- ⁴⁶ V pozůstalosti Josefa Kšíra (viz pozn. 6) se dochoval ručně psaný text vztahující se k Fotovýstavě tří: „Je to výstava charakterizující vývoj našich tří fotografických členů, kteří jdou a šly vždy vlastními cestami, snad i proti běžným tradicím a řekněme skutečně proti proudu. Tento rys je znát na všech pracích a nutí nás, aby se každý nad obsahem těchto nových fotografií zamyslel. Při tom je každému dána neomezená možnost chápání a výkladu. I když mnohým se obrazy nezamlouvají, přeci budiž nám při tom útěchou, že i tak má výstava silný půvab, třeba jiného druhu, než jsou normální fotogr. výstavy.“
- ⁴⁷ Kašpařík – Lenhart – Nohel (pozn. 44), nepag.
- ⁴⁸ Výbor, *Katalog výstavy klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1936, s. 2.
- ⁴⁹ SSSR ve fotografii (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1936.
- ⁵⁰ III. mezinárodní salon pražský v Olomouci, Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1935.
- ⁵¹ Anonym, KČFA v Olomouci, *Fotografický obzor* XLIV, 1936, s. 17.
- ⁵² Předsednictvo, Úvodem, *Fotografické besedy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci*, 1/1935, nepag.
- ⁵³ Anonym, KČFA v Olomouci, *Fotografický obzor* XLIV, 1936, s. 89.
- ⁵⁴ Anonym, Spolkové zprávy, *Fotografické besedy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci*, 4/1938, s. 4.
- ⁵⁵ Kronika Sdružení přátel fotografie v Olomouci, Státní okresní archiv Olomouc, sign. M6-42, NAD 391, nezpracováno.
- ⁵⁶ Ibidem, zápis ze 4. října 1933.
- ⁵⁷ Pozůstalost Josefa Kšíra (pozn. 6).
- ⁵⁸ Kronika Sdružení (pozn. 55), zápis ze 4. října 1933.
- ⁵⁹ Viz *Fotografický obzor* XLV, 1937, s. 56, 279, 280, 259, 260. – *Fotografické besedy*, 1937, s. 71.
- ⁶⁰ O-Kaj., *Fotografický obzor* XLV, 1937, s. 259.
- ⁶¹ Kronika Sdružení (pozn. 55), zápis ze 14. června 1939.
- ⁶² *Katalog výstavy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1939. – *Katalog výstavy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1940. – *Katalog výstavy Klubu českých fotografů amatérů v Olomouci* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů v Olomouci 1941.
- ⁶³ Kronika Klubu (pozn. 4), zápis z 9. září 1942.
- ⁶⁴ Ibidem, zápis z valné hromady konané 22. března 1944.
- ⁶⁵ Ibidem, zápis z 11. dubna 1946.
- ⁶⁶ *Celostátní svazová výstava fotografů amatérů republiky československé* (kat. výst.), Klub českých fotografů amatérů Olomouc 1947.
- ⁶⁷ Ibidem.
- ⁶⁸ Kronika Klubu (pozn. 4), jednatelská zpráva za dobu mezi valnými hromadami 26. února 1947 a 24. března 1948.
- ⁶⁹ Ibidem, zápis z výborové schůze 5. května 1948.
- ⁷⁰ Ibidem, jednatelská zpráva k valné hromadě konané 11. května 1949.
- ⁷¹ Ibidem, zápis z výborové schůze 13. dubna 1949.
- ⁷² Ibidem, zápis z valné hromady konané 24. května 1950.
- ⁷³ Ibidem, zápis z výborové schůze 3. května 1950.
- ⁷⁴ Anonym, Nová organizace čs. fotografie, *Nová fotografie* I, 1950, s. 142.

SUMMARY

History of the Amateur Photography Club in Olomouc

Lukáš Bártl

The study of the Olomouc Amateur Photography Club has been conceived as the first relevant attempt at processing information on the topic from both printed material of the time and, primarily, archived materials. Based on these materials, the study aims at generalizing the various principles of operation in the amateur home photography community in the first half of the 20th century. The text has been created chronologically and describes the history of the club from its foundation in 1907 to its cancellation in 1950.

The first section of the text deals with the years 1907–1918 and, based on the club's chronicle and later published memoirs of its members, it analyzes the establishment of this association, its place in terms of society, and the activities of the association as a whole. In the case of Olomouc, these activities focused both on building shared club rooms and accessible dark rooms for its members. In addition, they focused on exhibition activity, and the club was successful in putting on its first representative exhibition in 1914. This promising beginning of the club's development, however, was cut short by the First World War. In these years, the club was headed by Karel Dvořák (1859–1946), a highly important figure of Czech amateur photography at the time.

In the interwar period, the club was at its peak and became an important cultural and social center of Olomouc. The significance of the Olomouc club grew over the course of the 1920s and even initiated the creation of the "Free Association of Amateur Photography Clubs in Moravia", i.e. a certain Moravian platform for amateur photography. However, the association never operated to its full extent. The club reached its pinnacle in the beginning of the 1930s. In 1933, it had a remarkable 168 members, club and working rooms, a library, four (!) dark rooms, and its own studio. Everything was financed from private sources. From 1935 to 1938, the club actually published its own magazine *Fotografická beseda*. On the other hand, however, there were problematic moments. Due to personal disagreements among some members, several members decided to establish their own club in 1933 called the Friends of Photography Association Olomouc. Thus, a rather uncommon situation arose for such small city as Olomouc in the form of two highly active and mutually competing amateur photography clubs. The difficult pre-war situation in the summer of 1939 helped to reconcile both camps and reunite the two clubs. Over the course of the war, the club continued to function, and its membership base actually reached 247 members. At the end of the war, its operations had been completely paralyzed. However, the actual liquidation of the club as a complete and independent amateur photographic movement took place during the communist regime in 1949 and 1950 when the club was first renamed to the Club of Photographic Workers in Olomouc and was later completely abolished.

Figures: 1 – Title page of the first chronicle of the Czech Amateur Photography Club in Olomouc, April 5, 1907 – October 17, 1926. Olomouc, State Regional Archive, sign. M6-23; 2 – Title page of the catalogue of the Annual Photography Exhibition, Olomouc 1932. Research Library; 3 – Title page of the *Fotovýstava tří* catalogue. Olomouc, Research Library in Olomouc; 4 – Title page of the *Fotografická beseda* magazine published by the Czech Amateur Photography Club in Olomouc, May 13, 1937. Olomouc, Research Library in Olomouc; 5 – Jan Masaryk during a visit to the club's exhibition in the Olomouc Town Hall; Chairman of the club Josef Kšír at the right edge of the photograph. Olomouc, State Regional Archive